

KLIIMAMINISTEERIUM

RIIGIKANTSELEI

Keskkonnajalajälje hindamise mudeli juhis

Märts 2024

SISUKORD

1. SISSEJUHATUS	3
2. MIS ON KESKKONNAJALAJÄLG?	3
3. MUDELIS LÄHTUTUD PÕHIMÕTTED	4
4. MUDELI KASUTAMINE	5
4.3.1 ENERGIAKASUTUS	5
4.3.1.1 FLUORITUD KASVUHOONEGAASID JA OSOONIKIHTI KAHANDAVAD AINED	5
4.3.1.2 ELEKTRI- JA SOOJUSENERGIA	6
4.3.2 TRANSPORT	7
4.3.2.1 TRANSPORDIVAHENDITE KASUTUS	7
4.3.2.2 LÄHETUSED	8
4.3.3 ELURIKKUS JA HALJASALAD	9
4.3.4 VEE- JA RESSURSIKASUTUS NING JÄÄTMED	9
4.3.4.1 OLMEVEE TARBIMINE	9
4.3.2.2 PRINTERI PABERI KASUTAMINE	10
4.3.2.3 KONTORIMÖÖBEL	10
4.3.2.4 INFO- JA KOMMUNIKATSIOONITEHNOLOOGIA (IKT) SEADMED	11
4.3.2.5 RÕIVAD	11
4.3.2.6 PUHASTUS- JA KORISTUSVAHENDID	12
4.3.2.7 KONTORIS TARBITAVAD IGAPÄEVA TOIDUAINED	12
4.3.2.8 JÄÄTMED	13
4.3.5 DIGITAALNE ANDMEMAHT	14
4.3.6 TEENUSED	14
4.3.5.1 HANKED	14
4.3.5.2 TOITLUSTUSTEENUS	15
4.3.5.3 ÜRITUSED JA SÜNDMUSED	15
4.3.5.4 VABATAHTLIK TEENUSE VÕI TOOTE KASUTUST VÄLJENDAV ANDMETABEL	15
5. TULEMUSED	16
5.1 ENERGIAKASUTUS	16
5.2 TRANSPORT	16
5.3 ELURIKKUS JA HALJASALAD	16
5.4 VEE- JA RESSURSIKASUTUS NING JÄÄTMED	16
5.5 TEENUSED	17

1. Sissejuhatus

Keskkonnajalajälje hindamise mudel on loodud avaliku sektori asutustele ja organisatsioonidele. Selle eesmärk on võimaldada asutustel alustada oma igapäeva tegevuse keskkonna mõju hindamisega, et tuvastada keskkonda kõige enam koormavad tegevusvaldkonnad. Kuna keskkonnamõtjude juhtimisega peavad hakkama tegelema kõik organisatsioonid, on avalikul sektoril võimalus olla eeskujuks ja teerajajaks.

Mudeliga on võimalik teha oma keskkonnamõju esmane kaardistus, et selle põhjal alustada keskkonda säästvate praktikate kasutamisega ning liikuda edasi keskkonnajuhtumise süsteemi rakendamise suunas.

Hetkel puuduvad ühtsed standardid ja mõõdikud, kuidas avaliku sektori organisatsioonide keskkonnamõju hinnata nii, et see oleks ühtsetel alustel kõikide jaoks. Selle tõttu on ka organisatsioonides kasutatavad keskkonnajuhtumise praktikad väga erinevad ning ei võimalda organisatsioonide keskkonnajalajälge omavahel hinnata.

Organisatsioonide keskkonnamõju väljendub läbi

- Põhitegevuse (toodete ja teenuste keskkonnamõju)
- Igapäevase töö (operatsioonide ja administratiivse tegevuse keskkonnamõju)

Avaliku sektori asutused on oma põhitegevustes väga erinevad. Avaliku sektori asutused on nii keskvalitsuse asutused (ministeeriumid ja ametiasutused), haridusasutused (koolid ja lasteaiad), raviasutused (haiglad ja hooldekodud) kui ka riigi äriühingud ja tulundusasutused. Kõikidel organisatsioonidel on väga spetsiifiline oma põhitegevused tulenev keskkonnajalajälg, mida on keeruline ühtsetel alustel hinnata. **Selle tõttu keskendub käesolev keskkonnajalajälje hindamise mudel üksnes asutuste igapäevase töö keskkonnajalajälje hindamisele.**

2. Mis on keskkonnajalajälg?

Organisatsiooni keskkonnajalajälg on läbi tegevuse ja ressursikasutuse kaasnev koormus keskkonnale. Kasutatava ressursi või organisatsiooni tegevuse mõju hinnatakse läbi asjakohaste mõõdikute ja indikaatorite. Organisatsiooni mõju keskkonnale võib olla nii otsene kui ka kaudne. Tabelis 1 on loetletud levinumad otsesed ja kaudsed keskkonnamõjud.

Tabel 1. Organisatsioonide võimalikud otsesed ja kaudsed keskkonnamõjud. Loetelu ei ole ammendav.

Otsesed keskkonnamõjud	Kaudsed keskkonnamõjud
Õigusaktide nõuded	Toote või teenuse olemisringiga seotud mõjud
Keskkonnalubade piirmäärad	Sisse ostetavate teenustega kaasnevad mõjud
Saasteainete heide õhku, vette ja pinnasesse	Investeeringutega kaasnevad mõjud
Jäätmete, sh ohtlike jäätmete, tekitamine	

Jäätmete ringlussevõtt, kasutamine ja kõrvaldamine	
Maakasutus	
Energia tarbimine	
Vee tarbimine	
Mõju bioloogilisele mitmekesisusele	

Üks oluline osa organisatsiooni mõjust keskkonnale kasvuhooonegaaside ehk süsinikjalajälgi (*GHG footprint, carbon footprint, KHG jalajälg*). KHG jalajälg on kvantitatiivselt väljendatud kasvuhooonegaaside heite koguhulk, mida tekitab kas otseselt või kaudselt inimene või organisatsioon oma tegevuse käigus. KHG jalajälge saab mõõta ka toodete ja teenuste puhul. KHG jalajälje alusel on võimalik hinnata inimtegevuse (nt organisatsiooni või ettevõtte) panust kliimamuutustesse¹. Organisatsioonide KHG jalajälje hindamiseks on Kliimaministeriumil juba loodud vastav mudel.

Selle tõttu käesolev keskkonnajalajälje hindamise mudel organisatsioonide KHG jalajälge ei arvuta, vaid keskendub organisatsioonide tegevuse teistele keskkonnamõju aspektidele.

3. Mudelis lähtunud põhimõtted

Keskkonnajalajälje hindamise mudel tugineb Euroopa Liidu kestlikkuse aruandluse direktiivile (*Corporate Sustainability Reporting Directive, CSRD*)², Euroopa kestlikkusaruandluse standarditele (*European Sustainability Standards, ESRS*)³ ja Euroopa Liidu taksonoomiamääruse⁴ sõelumiskriteeriumitele.

Käesolevas keskkonnajalajälje hindamise mudelis hinnatakse organisatsiooni mõju järgmistes keskkonnaaspektides:

- **Energiakasutus**, kus hinnatakse energiatarbimist, energia tootmist, kasutusintensiivsust ning taastuvelektri osakaalu tarbimisest.
- **Transport**, kus hinnatakse sõidukipargi kasutusintensiivsust ning keskkonnasõbralikke valikuid
- **Materjalitõhusus**, kus hinnatakse eri materjalide aastast kulu ning keskkonnasõbralikke valikuid materjalide soetamisel.
- **Vee tarbimine** aastas ja tarbimise intensiivsus
- **Tekkinud ja liigiti kogutud jäätmed**, kus hinnatakse tekkinud jäätmete mahtu iga jäätmeliigi kohta ning tekkinud jäätmete kogust inimese kohta
- **Elurikkus ja haljasalad**, kus hinnatakse krundi hoonestatud ja hoonestamata ala ning haljasalade hooldamist

¹ Kliimaministeriumi organisatsioonide KHG jalajälje hindamise juhend:

<https://kliimaministerium.ee/media/11598/download>

² EL kestlikkuse aruandluse direktiiv: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/HTML/?uri=CELEX:32022L2464&from=ET>

³ Euroopa kestlikkusaruandluse standardid: <https://www.fin.ee/finantspoliitika-valissuhted/arvestusvaldkond/kestlikkusaruandlus#kestlikkusaruandluse--2--accordion>

⁴ Euroopa Liidu taksonoomiamäärus: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?uri=celex:32020R0852>

4. Mudeli kasutamine

Keskonnajalajälje hindamise mudel on jaotatud viieks mooduliks vastavalt keskkonnamõju aspektidele:

Energiakasutuse moodulis küsitakse andmeid energiatarbimise ja -tootmise kohta, hõlmates nii elektrienergiat kui ka soojus- ning jahutusenergiat. Jahutusenergia osas arvestatakse sisekliima reguleerimise seadmeid ja neis sisalduvaid aineid.

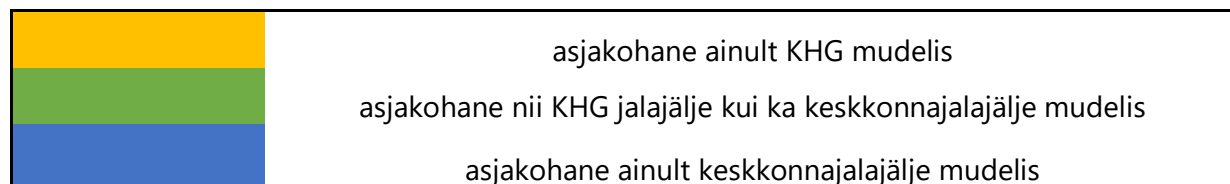
Transpordi moodulis käsitletakse organisatsiooni kasutuses olevaid sõidukeid ning töötajate liikumist.

Elurikkuse ja haljasalade moodulis käsitletakse organisatsiooni poolt kasutatavat maa-ala ja selle haldamisega seotud keskkonnaaspekte.

Ressursikasutuse ja jäätmete moodulis käsitletakse tarbimisega seotud keskkonnaaspekte. Siia alla kuuluvad veetarbimine, materjalide kasutus ning jäätmete teke.

Teenuste moodulis käsitletakse organisatsiooni poolt osutatavaid või sisse ostetavaid teenuseid. Siia alla kuuluvad näiteks teenuste ja toodete hankimine, toitlustusteenuse osutamine ning sündmuste korraldamine.

Kuna mitmed keskkonnajalajälje hindamise mudelis küsitavad andmed ning KHG jalajälje mudelis küsitavad andmed kattuvad, on mudelis kasutatud „Sõelumisküsimuste“ alalehel värvikombinatsiooni, mis võimaldab mudeli kasutajal aru saada milliseid andmeid kasutatakse keskkonnajalajälje hindamiseks, KHG jalajälje arvutamiseks või mõlemaks.

Joonis 1. KHG jalajälje ja keskkonnajalajälje hindamiseks kasutatavate andmete jagunemise värvikombinatsioon.

4.3.1 Energiakasutus

4.3.1.1 Fluoritud kasvuhoonegaasid ja osoonikihti kahandavad ained

Hoonete sisekliima reguleerimiseks kasutatakse jahutusseadmeid (näiteks õhk-soojuspump), milles sisalduv külmutusagens jahutab hoone sisetemperatuuri. Pikalt olid külmutusagensina kasutusel klorofluorosüvesinikud (CFC), millel on tugev osoonikihti hävitav toime. Selliste ainete reguleerimiseks ja kasutuselt kõrvaldamiseks lepiti kokku Montreali protokolis 1987. aastal⁵. Sellest ajast on CFC'd suuresti asendatud fluorosüvesinikega (HFC), mis osoonikihti ei kahanda, kuid on tugeva globaalse soojenemise potentsiaaliga. Lisaks HFC'ele on fluoritud kasvuhoonegaasid ka perfluorosüvesinikud (PFCd) ja väävelheksafluoriidid (SF₆).⁶

⁵ <https://kliimaministeerium.ee/media/1958/download>

⁶ <https://klab.ee/f-gaasid/f-gaaside-kasutamine/>

Osoonikihti kahandavate ainete kasutamine, see tähendab seadmetesse osoonikihti kahandavate ainete lisamine on alates 2015. aasta 1. jaanuarist keelatud.

Mudelis tuleb andmed täita juhul, kui organisatsioonil on kasutusel seadmed, mis on paigaldatud enne 2015. aastat, kuna võivad sisaldada osoonikihti kahandavaid aineid. Selleks tuleb sisestada iga paigaldatud seadme kohta seadmes sisalduva aine tüüp ja kogus. Osoonikihti kahandavate ainete kasutamine, see tähendab seadmetesse osoonikihti kahandavate ainete lisamine on alates 2015. aasta 1. jaanuarist keelatud.

Andmed leiab seadme peal asuvalt kleebiselt. Seadmes sisalduv aine tüüp ja kogus peab olema kleebitud seadmele seadme tootja poolt või seadme paigaldaja poolt, sõltuvalt seadme vanusest.

Hoonete sisekliima reguleerimiseks kasutatakse jahutusseadmeid (näiteks õhk-soojuspump), milles sisalduv külmutusagens jahutab hoone sisetemperatuuri. Pikalt olid külmutusagensina kasutusel klorofluorosüivesinikud (CFC), millel on tugev osoonikihti hävitav toime. Selliste ainete reguleerimiseks ja kasutuselt kõrvaldamiseks lepiti kokku Montreali protokolis 1987. aastal. Sellest ajast on CFC'd suuresti asendatud fluorosüivesinikega (HFC), mis osoonikihti ei kahanda, kuid on tugeva globaalse soojenemise potentsiaaliga. Lisaks HFC'dele on fluoritus kasvuhoonegaasid ka perfluorosüivesinikud (PFCd) ja väävelheksafluoriidid (SF6).

Fluoritud kasvuhoonegaasid osoonikihti ei kahjusta, kuid on tugeva globaalse soojenemise potentsiaaliga. Selle tõttu neid keskkonnajalajälje hindamise mudelis ei käsitleta. Fluoritud kasvuhoonegaaside osas tuleb andmed sisestada KHG jalajälje mudelisse.

4.3.1.2 Elektri- ja soojusenergia

Elektrienergia on üks peamisi ressursse mida kõik organisatsioonid oma igapäevaseks tegevuseks tarbivad. Sõltuvalt elektri tootmisviisist on sellel erinev mõju meid ümbritsevale keskkonnale. Keskkonnajalajälje arvutamiseks on oluline tuvastada kui palju ja millist elektrienergiat organisatsioon tarbib. See võimaldab hinnata kas elektrit tarbitakse säästlikult või on vaja võtta meetmeid, et muuta organisatsioon energiatõhusamaks. Mudelis kasutatakse järgmisi andmeid elektrienergia tarbimise tõhususe hindamiseks:

- **Tarbitud elektrienergia** puhul esitatakse andmed organisatsiooni poolt tarbitud elektri kohta sõltumata elektri päritolust.
- **Toodetud elektrienergia** puhul esitatakse andmed organisatsiooni poolt toodetud elektrienergia kohta. Avalikus sektoris on kõige sagedamini selleks kohapealne päikeseenergia tootmine päikesepaneelidega. Samas võib sõltuvalt asutusest olla kasutusel ka muid elektritootmise viise.
- **Tarbitud taastuvelektri** puhul märgitakse mudelisse tarbitud elektrienergia kogus, mis pärines taastuvatest allikatest. Üldiselt on tarbijatel näidata taastuvelektri tarbimist läbi elektripaketi valiku, valides elektri müüja poolt pakutavat taastuvelektri paketi.

Nagu elektriga, vajavad kõik organisatsioonid ka oma hoonete kütmiseks soojusenergiat. Seda eriti Eesti laiuskraadide puhul, kus talved on võrdlemisi külmad. Ka soojusenergia tarbimine võimaldab hinnata kas seda tehakse säästlikult või raiskavalt, sõltuvalt tarbitavatest kogustest ning soojusenergia allikast. Soojusenergia tarbimise kohta esitavad andmed võimaldavad organisatsioonidel teha

esialgne hinnang oma energiatõhususe kohta. Mudelis kasutatakse järgmisi andmeid soojusenergia tarbimise tõhususe hindamiseks:

- **Tarbitud soojusenergia** puhul esitatakse andmed organisatsiooni poolt tarbitud soojuste kohta sõltumata selle päritolust.
- **Toodetud soojusenergia** puhul esitatakse andmed organisatsiooni poolt toodetud soojusenergia kohta. Siia märgitakse soojusenergia, mida on võimalik mõõta ning mis on toodetud kas organisatsiooni hoonetes asuvas põletusseadmes (näiteks oma katel) või organisatsiooni vahetus läheduses asuvas põletusseadmes, mille soojustoodangu põhiline tarbija on organisatsioon.
- **Tarbitud soojusenergia taastuvatest allikatest** puhul märgitakse mudelisse tarbitud soojusenergia kogus, mis pärines taastuvatest allikatest.

Taastuvad energiaallikad on vesi, tuul, päike, laine, tõus ja mõõn, maasoojus, prügilagaas, heitvee puhastamisel eralduv gaas, biogaas ja biomass⁷.

Andmed võib leida organisatsioonile esitatavatelt energia arvetelt. Juhul, kui organisatsiooni poolt kasutatav hoone on renditud või osaliselt ühiskasutuses teiste organisatsioonidega (näiteks riigimajad) ning organisatsioonile ei ole kättesaadavad andmed konkreetselt organisatsiooni poolt tarbitud energia kohta, tuleb hoonetes tarbitud energia jagada hoonetes töötavate inimeste arvuga ning läbi korrutada organisatsioonis töötavate inimeste arvuga (vaata näidet 1) . Andmed tuleks sellisel juhul küsida hoone halduri käest. Näiteks riigimajade puhul, mida haldab Riigi Kinnisvara AS, on igal hoonel oma haldur, kellel on ülevaade ka hoone energiatarbimisest ning hoonetes asuvate organisatsioonide töökohtadest.

Näide 1: Organisatsioon A asub riigimajas, kus asuvad lisaks ka organisatsioon B ja C. Organisatsioon A töötajate arv oli vaadeldaval aastal 250, organisatsioonis B oli 100 ja organisatsioonis C oli 50 töötajat. Kogu hoone energiakulu oli ühes kuus 5000 kWh. Ühe töötaja kohta moodustab see $5000 / (250 + 100 + 50) = 12,5$ kWh/in. Organisatsiooni A energiatarve kalendrikuus oli $12,5 \times 250 = 3125$ kWh.

Elektri- ja soojusenergia tarbimine ja tootmine märgitakse organisatsioonis vaadeldava kalendriaasta iga kuu kohta.

4.3.2 Transport

4.3.2.1 Transpordivahendite kasutus

Üks olulisi keskkonnamõjusid tekib organisatsioonidel läbi transpordi. See tähendab läbi sõidukite soetamise ja kasutamise ning töötajate liikumise. Transpordist tekkiv keskkonnamõju tekib eelkõige läbi kütuste põletamise järel atmosfääri paisatavast kasvuhoonegaasidest. Kuid lisaks kasvuhoonegaasidele eralduv sõidukite kasutamisega ka õhusaasteaineid nagu peenosakesed (PM), lämmastikoksiidid (NO_x), vääveldioksiid (SO₂) ja süsinikoksiidid (CO). Samuti avaldab mõju keskkonnale kogu sõiduki elutsükli jalajälg, see tähendab nii tootmisel kui ka sõiduki kasutusel kõrvaldamisel avalduvad keskkonnamõjud. Kasvuhoonegaaside heitega seotud aspektid on arvesse võetud KHG jalajälje mudelis. Keskkonnajalajälje mudel võtab arvesse sõiduki kasutamisega kaasnevat

⁷ <https://www.elering.ee/taastuvenergia>

kaudset mõju keskkonnale läbi kasutusintensiivsuse ning sõidukite hankimisega seotud keskkonnaaspektide.

Kasutusintensiivsuse puhul hinnatakse mudelis kuivõrd optimaalselt on organisatsioonile kuuluvad sõidukid kasutuses. Mudelisse tuleb sisestada organisatsiooni kasutuses olevate sõidukite kogus iga sõiduki klassis ning nende läbitud aastane kilometraaž. Sõiduki klassi kirjeldus avaneb, kui liikuda kursoriga vastava sõiduki klassi nimetusele. Samuti on võimalik sõiduki klassidega tutvuda Transpordiameti kodulehel⁸.

Sõiduki hankimisega keskkonnaaspektid on mudelis arvesse võetud läbi keskkonnahoidlike sõidukite kriteeriumite. Keskkonnaministri 16.02.2023 määrus nr 6 „Hankelepingu esemeks oleva maantee sõiduki kohta riigihanke alusdokumentides kehtestatavad keskkonnahoidlikud kriteeriumid ja tingimused”⁹ seab avaliku sektori asutustele kriteeriumid sõidukite hankimiseks ning kriteeriumite täitmise sihtmäärad. Vastavalt määrusele peab keskkonnahoidlikud kergsõidukite osakaal hankimise sihtmäärad lepingutega hõlmatud kergsõidukite koguarvust moodustama 23,1%. Veokite puhul on sama sihtarv vahemikus 2021. aasta 2. augustist kuni 2025. aasta 31. detsembrini 7% ja alates 2026. aasta 1. jaanuarist on sihtarv 9%. Busside puhul on sihtarv vastavalt 31% ja 43%. Mudelisse tuleb sisestada iga sõiduki klassi juures mitu neist sõidukitest vastab viidatud määruses seatud keskkonnahoidlikkuse kriteeriumitele.

4.3.2.2 Lähetused

Lähetuste töölehel tuleb sisestada kõik organisatsiooni töötajate poolt tehtud lähetuste andmed. Lähetustega kaasneb tihti oluline keskkonnajalajalg, kuna lähetused on oluline osa avaliku sektori tööst ning transpordivahendite valik on tihti piiratud. Eesti avaliku sektori töötajatel tuleb tihti käia välislähetustel teistes Euroopa Liidu riikides või kaugemalgi. Seda arvestades on tihti ainuke transpordivalik lennuk, mis omakorda paiskab õhku kasvuhoonegaase.

Siselähetuste või regioonis toimuvate lähetuste puhul on ka alternatiivseid transpordiviise võimalik kasutada, nagu buss, praam või mitmekesi lähetusse minnes ka sõiduauto. Need on väiksema keskkonnajalajäljega, kuid samas ka suurema ajakuluga.

Antud töölehel täidetakse iga toimunud lähetuste osas kasutatud sõidukitüüp ja kütuseliik ning läbitud vahemaa. Mudel arvutab automaatselt lähetuse kasvuhoonegaaside heite. Tulemuste töölehel need summeeritakse vastavalt kasutatud sõidukitüübile.

Lähetuste jaoks on võimalik kasutada kas asutuse enda sisemisi kogutud andmeid või avaliku sektori puhul Riigitöötaja portaalist allalaetavaid andmeid.

NB! Tegemist on lihtsustatud keskkonnajalajälje hindamisega lähetuste puhul, mis näitab üksnes oteselt lähetusega seotud kasvuhoonegaaside heidet. Kasvuhoonegaaside jalajälje arvutamiseks tuleks kasutada organisatsioonide KHG jalajälje mudelit.

⁸ <https://www.transpordiamet.ee/soidukite-ja-masinate-kategooriad>

⁹ <https://www.riigiteataja.ee/akt/121022023005>

4.3.3 Elurikkus ja haljasalad

Organisatsiooni poolt avaldatavat keskkonnamõju elurikkusele arvestatakse keskkonnajalajälje hindamise mudelis organisatsiooni poolt kasutatava hoone ning hoone ümber paikneva kinnistuga seotud tegevuse kaudu. Selleks tuleb mudelisse sisestada nii hoonet ümbritseva haljasala pindala kui ka haljasala hooldamisega seotud info.

- **Hoonet ümbritseva kinnistu pindala** puhul tuleb mudelisse märkida kogu hoonet ümbritseva kinnistu pindala. See hõlmab endas nii haljasalaid (loodusliku kattega pinnas) kui ka tehiskattega pinnast (näiteks parkla). Pindala märgitakse ruutmeetrites (m²).
- **Hoonet ümbritseva haljasala pindala** puhul tuleb märkida see osa kinnistust, mis on kasutuses haljasalana. Haljasalaks loetakse avamaataimkattega ala, mis asub asulas. Haljasaladeks võivad olla muruplatsid, pargid või muud taimkattega alad.
- **Hoonet ümbritseva haljasala pindala, mida regulaarselt niidetakse** hindab haljasalade kasutamist organisatsiooni poolt kasutatava hoone ja kinnistu valdaja poolt. Haljasaladel toimuv regulaarne niitmine avaldab negatiivset mõju elurikkusele.

Andmed hoonet ümbritseva kinnistu kohta on võimalik saada eelkõige kinnistu valdajalt. Kui organisatsioon valdab ise hoonet ümbritsevat kinnistut, tuleks organisatsioonil tuvastada kinnistuga seotud info. Üldjuhul on organisatsioonil juba teada nende poolt kasutatavate hoonete pindala läbi rendilepingute. Hoone omamise korral on hoone pindala üldjuhul ostu või ehitusega kaasnev teave.

Kui organisatsioonil ei ole vajalikke andmeid, on selle info saamiseks võimalik kasutada Ehitisregistrit¹⁰. Ehitisregistris on võimalik otsida organisatsiooni poolt kasutatava hoone aadressi järgi kõiki seotud rajatise, millel on oma ehitisregistri kood. Iga ehitisregistri koodiga on seotud omakorda katastriüksus, mis sisaldab infot kinnistu suuruse kohta. Katastriüksuse kohta on võimalik leida infot Maa-ameti geoportaali kaardirakenduse katastrikaardilt¹¹ mis esitab iga katastriüksuse kohta määratud pindala. Sõltuvalt maa hindamise täpsusest on katastriinfost leida ka kinnistu pindala täpsema jagunemise (näiteks õuema, muu maa, metsamaa jne). Kogu hoonestatud pindala jaoks tuleks kõik konkreetse kinnistuga seotud hoonete ja teiste rajatiste pindala kokku liita. Katastriüksuse pindalast tuleks lahutada kasutatava hoonestatud pindala, et saada hoonet ümbritseva kinnistu pindala.

Elurikkusele avaldavad mõju ka haljasalade hooldamiseks kasutatavad väetised ning taimekaitsevahendid. Kasutatavad ained omavad kaudselt mõju ka pinnase- ja vee saastatusele. Taimekaitsevahendite ja väetiste kasutamise kohta tuleb keskkonnajalajälje mudelis sisestada kasutatud ainete kogused liitrites või kilogrammides (l/kg).

4.3.4 Vee- ja ressursikasutus ning jäätmed

4.3.4.1 Olmevee tarbimine

Mudelisse märgitakse olmevee tarbimine vastavalt veetarbimise näitudele. Tarbitud olmevee kogus sisestatakse liitrites iga vaadeldava kalendriaasta kuu kohta.

Tihti asuvad organisatsioonid rendipinnal või hoones, kus töötab mitu erinevat asutust (näiteks riigimajas). Sellisel juhul on tavapärase, et organisatsiooni töötajad kasutavad ühisalaid koos teiste

¹⁰ <https://livekluster.ehr.ee/ui/ehr/v1/>

¹¹ <https://xgis.maaamet.ee/xgis2/page/app/maainfo>

organisatsioonide töötajatega. Seal hulgas tarbivad üldkasutatavat olmevett. Sellisel juhul ei pruugi hoone haldajal olla andmeid iga asutuse veetarbimise kohta eraldi. Sellisel juhul tuleb kogu hoones tarbitud olmevesi taandada hoones töötavate inimeste arvule ning seejärel arvutada organisatsiooni veetarve lähtuvalt organisatsioonis töötavate inimeste arvule (vt peatükki 4.3.1.2).

4.3.2.2 Printeri paberi kasutamine

Üks tavapärasemaid organisatsioonides tarbitavaid ressursse on printeri paber. Andmete digitaliseerimisega ning e-lahenduste lisandumisega on vähenenud ka organisatsioonides vajadus dokumente välja printida. Samas avaldab paberi ostmine kui ka selle kasutamine siiski märkimisväärset keskkonnamõju.

Keskkonnajalajälje mudelisse tuleb sisestada nii **soetatud** printeri paberi kogus (kilogramm) vaadeldaval kalendriaastal iga kuu kohta kui ka **tarbitud** printeri paberi kogus (tükk). Kui organisatsioonil ei ole võimalik andmeid esitada iga kuu kohta, tuleb aastas soetatud ja tarbitud kogus jagada võrdses osas iga kalendrikuu kohta.

Avaliku sektori organisatsioonides on juba keskkonnahoidlike hangete määrusega¹² ette nähtud kriteeriumid, millest tuleb printeri paberi hankimisel lähtuda. Peamiseks tingimuseks on, et paberile oleks väljastatud Euroopa Liidu ökomärgis ning paberi tootja peab rakendama keskkonnajuhtimissüsteemi. Euroopa Liidu ökomärgis antakse printeripaberile, mis on toodetud säästlikult majandatavast metsast hangitud puidust või ümbertöödeldud paberist¹³. Kuna paberi tootmine esmasest toorainest ning paberi tootmine ümbertöödeldud paberist avaldab keskkonnale mõju erinevalt, on mudelis käsitletud eelkõige teisese toormaterjali ringlusesse võtmist ja andmed tuleb sisaldada just sellise kontoripaberi soetamise kohta, mis on toodetud ümbertöödeldud materjalist.

4.3.2.3 Kontorimööbel

Kontorimööbli hankimisel tuleb avaliku sektori asutustel lähtuda keskkonnahoidlike hangete määruuses ette nähtud kriteeriumitest.

Keskkonnajalajälje hindamise mudelis tuleb märkida kalendriaasta jooksul soetatud kontorimööbli kogus vastavalt mööbli tüübile. Kontorimööbel on jaotatud üldistesse kategooriatesse:

- Lauad – peamiselt töötajate kontorilauad, kuid ka koosolekuruumidesse või kontori ühisalale soetatud lauad.
- Toolid – eelkõige töötajate kontoritoolid töötamiseks, kuid ka koosolekuruumidesse või muul eesmärgil soetatud toolid.
- Diivanid – eelkõige kontori ühisalale soetatud pehme mööbel. Siia hulka kuulub ka muu pehme mööbel nagu tugitoolid.
- Kapid – töötajate igapäevatöökäsitatavad kapid. Siia hulka kuuluvad ka riulid ja muu hoiustamiseks mõeldud mööbliese.
- Lambid – peamiselt töötajate kontorilaudadele mõeldud lambid, kuid lisaks ka muud lambid kontori valgustamiseks.

¹² <https://www.riigiteataja.ee/akt/102072021013>

¹³ https://environment.ec.europa.eu/topics/circular-economy/eu-ecolabel-home/product-groups-and-criteria/paper_en

Mudelisse tuleb märkida kalendriaasta jooksul ostetud mööbli kogus igas kategoorias. Eraldi tuleb välja tuua kui palju mööblit oli soetatud teiselt ringilt ehk korduvkasutusest.

4.3.2.4 Info- ja kommunikatsioonitehnoloogia (IKT) seadmed

Info- ja kommunikatsioonitehnoloogia (IKT) seadmed on organisatsioonides, eriti avaliku sektori organisatsioonides, üks peamisi töövahendeid. Seega on oluline organisatsiooni keskkonnajalajälje hindamisel arvestada lisaks seadme tootmise ja kasutamisega tekkivale kasvuhuonegaaside heitele (millega on arvestatud KHG jalajälje mudelis) ka seadmete soetamisega ja tarbimisega kaasnevaid teisi keskkonnaaspekte.

IKT seadmetest arvestatakse mudelis järgmiste seadme tüüpidega:

- Sülearvuti
- Lauaarvuti
- Monitorid
- Telefon (sh lauatelefon)
- Hiired, klaviatuurid (ja muud seadmed)
- Printerid, koopiamasinad

Iga seadme tüübi puhul tuleb märkida kui palju seadmeid organisatsioonis kasutatakse ning kui mitmed neist on hangitud järelturult (korduvkasutatud) või renditud. Seadmete rentimine on muutunud laialdaselt kasutatavaks IKT seadmete kasutusviisiks, kuna seadme kasutamise lõppedes on see võimalik tarnijale lihtsasti tagastada. Tagastatud seadmed lähevad kasutusse mõne teise kliendi juures või müüakse kasutatud seadmetena lõpptarbijale. Kuna rentimine tähendab olemuselt sama seadme mitmekordset kasutamist, on mudelis seadmete rentimine võrdustatud korduvkasutatud seadme soetamisega.

4.3.2.5 Rõivad

Organisatsioonid hangivad erinevat tüüpi rõivaid mitmel eesmärgil. Mõnes organisatsioonis on kasutusel vormiriietus, mille hangib töötajale tööandja. Osad organisatsioonid hangivad organisatsiooni logo või nimetusega riideid töötajatele ühisüritusteks, kingitusteks või töötajate motiveerimiseks. Ning mõnikord hangitakse riideesemeid kingitusteks välispartneritele. Riiete elutsükli jalajälg on aga olulise keskkonnamõjuga. Selle tõttu on oluline, et ka riiete hankimisel eelistaks organisatsioonid keskkonnasõbralikumaid valikuid nagu ümbertöödeldud tekstiilist toodetud riided või keskkonnasõbraliku standardile vastavast tekstiilist toodetud riided. Sellisteks standarditeks on näiteks Euroopa Liidu ökomärgis¹⁴ või laialt kasutatav OEKO-TEX standard¹⁵. Riided on klassifitseeritud järgmiste tüüpide järgi:

- T-särgid ja pluusid
- Pused ja kampsunid
- Joped
- Püksid
- Jalanõud

---

¹⁴ https://environment.ec.europa.eu/topics/circular-economy/eu-ecolabel-home/product-groups-and-criteria/clothing-and-textiles_en

¹⁵ <https://www.oeko-tex.com/en/>

- Kindad (ja teised aksessuaarid)

Andmed tuleb sisestada kalendriaastal soetatud riiete kogus iga tüübi kohta ning samuti tuleb märkida kui paljud neist on toodetud ümbertöödeldud materjalist või vastavad mõnele keskkonnasõbralikule standardile. Selleks, et vähendada andmekogumisega kaasnevat koormust, tuleks organisatsioonidel kasutada riiete hankimiseks koostatud hankedokumente alusena. Hankedokumentides tuleks seada kriteerium, et pakkuja esitab pakkumises tarnitavate riiete kohta vajaliku info.

4.3.2.6 Puhastus- ja koristusvahendid

Organisatsiooni hoone kasutamisega kaasneb ka vajadus ruumide puhastamiseks. Tihti on organisatsioonides koristusteenus sisse ostetud. Sellisel juhul tuleks organisatsioonil puhastusteenuse osutajaga sõlmitud lepingus täpsustada ka puhastusvahendite kogus või küsida puhastusteenuse osutajalt puhastusteenuse osutamiseks kulunud puhastusvahendite kogust kindla ajaperioodi tagant, näiteks kord kuus või kord kvartalis. Kui organisatsioon soetab ruumide puhastamiseks vajalikud vahendid, on oluline koguda puhastusvahendite kohta andmeid, et hinnata nende kasutamisega kaasnevat mõju. Avaliku sektori asutustele on kehtestatud puhastusteenuste ja puhastustoodete ja -teenuste keskkonnanahoidlikkuse kriteeriumid¹⁶. Mudelisse tuleb sisestada andmed kalendriaasta jooksul soetatud puhastus- ja koristusvahendite kogused. Lisaks tuleb märkida kui suur osa nendest toodetest olid märgistatud Euroopa Liidu ökomärgisega või muu standardi EN ISO 14024 I tüüpi ökomärgisega, mis on Euroopa Liidus ametlikult tunnustatud. Nagu ka riiete puhul, tuleks andmete kogumisel võtta aluseks hankedokumendid ning tooteid hankides paluda pakkujal selgelt välja tuua kas nende poolt kasutatav toode neid kriteeriume täidab. Puhastus- ja koristusvahendid on klassifitseeritud järgmiselt:

- Nõudepesuvahendid – nõude pesemiseks mõeldud tahke või vedel pesuvahend
- Pesupulbrid ja -geelid – riiete pesemiseks kasutatavad pesupulber või pesugeel
- Üldpuhastusvahendid – kõik puhastusvahendid, mis on mõeldud pindade puhastamiseks (näiteks töötasapindade puhastusvahend)
- Eriotstarbelised puhastusvahendid – puhastusvahendid, mis on ette nähtud mõneks kindlaks otstarbeks (näiteks klaasipesuvedelik, torupuhastusvahend, WC-puhastusvahend)
- Kätepesuvahendid ja -seebid – töötajate käte pesemiseks ette nähtud tahke, vedel või vaht pesuvahend
- Desovahendid – käte või tööpindade desinfitseerimiseks mõeldud vahend

4.3.2.7 Kontoris tarbitavad igapäeva toiduained

Organisatsioonide töötajad tarbivad tööl viibides tihti erinevaid toiduaineid, mida pakub organisatsioon kui tööandja. Näiteks tee või kohvi, millega koos käib ka suhkrut ja piima tarbimine. Üha enam on kontori kööki ostetud lisaks tavalisele lehmapiimale ka taimseid jooke. Tööandja poolt võib olla tellitud ka ühisüritusteks, sünnipäevadeks või koosolekuteks mõeldud puu- ja köögiviljad, küpsised ja maiustused ning erinevad kondiitritooted (saiakesed, kringlid, tordid). Keskkonnajalajälje hindamise mudelis ei anta hinnangut, kas ühe toiduaine grupi eelistamine teistele on suurema või väiksema keskkonnajalajäljega, kuna jalajalg sõltub väga paljudest kaudsetest aspektidest. Küll aga

¹⁶ https://www.riigiteataja.ee/aktiis/1020/7202/1013/Lisa_2.pdf#

kasutatakse toiduainete puhul märgiseid, mis on antud tootele juhul, kui on see on toodetud või hangitud kestlikkuse eesmärgi arvestades.

Keskkonnajalajälje hindamise mudelis tuleb täita iga toiduaine kategoorias soetatud kogus liitrites või kilogrammides. Lisaks tuleb märkida kui suur osa neist kannab Euroopa Liidu poolt tunnustatud keskkonnamärgist.

4.3.2.8 Jäätmed

Selles peatükis kirjeldatakse organisatsiooni poolt tekitatud jäätmete kohta andmete esitamist mudelis.

Jäätmete kogust on võimalik arvutada erinevatel viisidel. Jäätmete koguste arvutamine igal jäätmete äraveo korral annab kõige täpsema tulemuse. Sellisel juhul tuleb ainult ühes kuus toimunud tekkinud jäätmete kogused summerida. Samas on see väga ajakulukas ning suuremate organisatsioonide puhul keeruline rakendada.

Seega on organisatsioonidele kõige lihtsam arvutada tekkinud jäätmete maht välja kaudselt, võttes arvesse konteinerite suurust, jäätmete tihedust ning jäätmete äraveo sagedust. Sellisel juhul tuleks lasta jäätmete äraveo teenuse pakkujal kirjeldada konteinerite täituvust äraveo hetkel (nt 25%, 50%, 75% või 100%). Kui see võimalik ei ole, tuleb võtta konservatiivne eeldus, et jäätmete äravedu toimub alati siis, kui konteiner on täis.

Jäätmete kogus= Konteineri mahutavus (m³) x Jäätmeliigi tihedus (kg/m³) x (äravedu x konteineri täituvus (%))

Jäätmeliigi tihedus ei ole Eesti õigusaktides sätestatud, mille tõttu tuleks see välja arvutada organisatsioonil endal või võtta ühendust jäätmete äraveo teenuse osutajaga.

Organisatsioonid võivad soovi korral kasutada ka organisatsioonide KHG jalajälje mudelis kasutatud jäätmeliigi tihedusi:

Segaolmejäätmed: 100kg/m³

Liigiti kogutud biojäätmed: 200kg/m³

Liigiti kogutud klaaspakend: 160kg/m³

Liigiti kogutud paber ja kartong: 50kg/m³

Liigiti kogutud segapakend: 50kg/m³

Organisatsioonid tegutsevad tihti samas hoones koos teiste, mis võib muuta keerulisemaks koguda andmeid just ühe organisatsiooni kohta. Töötajate poolt tekitatud jäätmete kogust on ühiskasutuses ruumide puhul keeruline jälgida. Juhul, kui ei ole võimalik tuvastada organisatsiooni poolt tekkinud jäätmete kogust, tuleks tekkinud koguste välja arvutamiseks kasutada sama arvutust, nagu energiatarbimise puhul, kus tekkinud jäätmete kogused jagatakse kõikide töötajate arvuga ja korrutatakse läbi organisatsiooni töötajate arvuga.

Organisatsioonid tegutsevad tihti samas hoones koos teiste, mis võib muuta keerulisemaks koguda andmeid just ühe organisatsiooni kohta. Töötajate poolt tekitatud jäätmete kogust on ühiskasutuses ruumide puhul keeruline jälgida. Juhul, kui ei ole võimalik tuvastada organisatsiooni poolt tekkinud

jäätmete kogust, tuleks tekkinud koguste välja arvutamiseks kasutada sama arvutust, nagu energiatarbimise puhul, kus tekkinud jäätmete kogused jagatakse kõikide töötajate arvuga ja korrutatakse läbi organisatsiooni töötajate arvuga (vt peatükk 4.3.1.2).

4.3.5 Digitaalne andmemaht

Andmete digitaliseerimisega, e-teenuste kasutamisega ning hübriidvormis töötamisega kasvab ka organisatsiooni digitaalne keskkonnajalajälg ehk läbi andmete varundamise kaasnev mõju keskkonnale. Enamus keskkonnamõjust avaldub läbi serveriparkide ja andmekeskuste energiakasutuse, millega arvestatakse energiakasutuse moodulis ning KHG jalajälje mudelis. Samas on oluline lisaks energiakasutusele olla teadlik ka organisatsiooni poolt talletatud andmete mahu suurusest, et võtta meetmeid selle vähendamiseks.

Keskkonnajalajälje mudelis tuleb sisestada organisatsiooni poolt kasutatud andmemaht serverites või andmekeskuses teenuste lõikes. Organisatsioonid osutavad erinevaid teenuseid, mille kõikide loetlemine ei ole antud mudelis võimalik. Selles mudelis tuuakse eraldi välja organisatsioonide poolt tavaliselt kasutatavad andmeteenused:

- Kasutajate andmemaht - töötajate arvutites asuvates kaustades talletatud andmed (näiteks Dokumendid).
- Meiliserveri andmemaht - e-kirjad ja nendega saadetud dokumentide andmemaht serveris.
- Võrguketaste andmemaht - töötajatele ühiskasutamiseks loodud võrgukettad tööfailide jagamiseks ja töötlemiseks
- Kogu andmemaht - kõikide teenuste andmemaht kokku.

Muu teenuse andmemaht - organisatsioonil on võimalik siin eristada mõni muu teenuse andmemaht, mille osas soovib organisatsioon järke pidada või mida sooviks ülejäänud mudelis defineeritud teenustest eristada.

Andmemahtude kohta saab andmed väljastada organisatsioonile IT teenuseid osutav asutus või organisatsiooni IT osakond. Andmed esitatakse gigabaitides (GB) iga kalendrikuu kohta. Juhul, kui organisatsioonil ei ole võimalik seirata andmemahtu igakuiselt, tuleks kasutada aastast keskmist mahtu jagatuna võrdes osas igale kuule.

4.3.6 Teenused

Selles peatükis käsitletakse organisatsiooni poolt kaudselt avalduvat keskkonnamõju läbi teenuste osutamisel või nende sisse ostmisel tehtavatel valikutel. Organisatsiooni poolt mudelisse sisestatud andmed võimaldavad jälgida kuivõrd on organisatsioonis tehtud keskkonnasõbralikke valikuid.

4.3.5.1 Hanked

Organisatsioonid teevad kalendriaasta jooksul mitmeid hankeid kas teenuse sisse ostmiseks või toodete tellimiseks. Hangetega kaasneva mõju keskkonnale sõltub hankes seatud kriteeriumitele. Organisatsioonil on võimalik hanke ülesseadmisel hanke tingimustes kirjeldada nõudeid, mille järgi tuleb pakkujatel osutada teenust või pakkuda kaupa arvestades erinevaid keskkonnaaspekte. Eestis

on avalikule sektorile kehtestatud keskkonnahoidlike riigihangete¹⁷ tingimused erinevates toote ja teenuste kategooriates: mööbel, puhastustooted ja – teenused, kontori IT-seadmed ning koopia- ja joonestuspaber)¹⁸. Samuti on kehtestatud nõuded keskkonnahoidlike maanteeõidukite hankimiseks¹⁹. Keskkonnajalajälje hindamise mudelis tuleb sisestada andmed kalendriaasta jooksul läbi viidud hangete koguse ja rahalise mahu kohta. Lisaks tuleb märkida kui mitmed neist vastasid eelnevalt kirjeldatud keskkonnahoidlike riigihangete tingimustele.

4.3.5.2 Toitlustusteenus

Selles peatükis käsitletakse organisatsiooni poolt pakutava toitlustusteenuse keskkonnamõju aspekte. Mitmed organisatsioonid, sh avaliku sektori asutused, pakuvad töötajatele, klientidele või teistele inimestele toitlustusteenust. Näiteks osutavad sellist teenust haiglad, lasteaiad ja koolid. Kuna toiduainete puhul puudub ühtselt kokkulepitud klassifikatsioon selle osas, milline toiduaine on keskkonnale parem, lähtutakse keskkonnajalajälje hindamise mudelis Tervise Arengu Instituudi toitumissoovitustes²⁰ määratud toiduaine gruppidest.

Keskkonnajalajälje hindamise mudelisse tuleb sisestada soetatud toiduainete kogus iga kalendrikuu kohta ning iga toiduaine grupi kohta. Mudel võimaldab omada ülevaadet milline toiduaine grupp moodustab kui suure osa tarbitud toiduainetest.

4.3.5.3 Üritused ja sündmused

Ürituseks või sündmuseks loetakse keskkonnajalajälje mudelis sündmust, mis on organisatsioonilt nõudnud mingis mahu eelarvet ja korraldamist. Üldjuhul üritusel või sündmusel osalejad peavad oma osalemisest teavitama kas sellele registreerudes või piletit ostes. Siia hulka kuuluvad näiteks organisatsiooni suvepäevad, koolitused ja seminarid, avalikud arutelud, õigusaktide kaasamisüritused jne. Siia ei kuulu näiteks kolleegi õnnitlemine sünnipäeva puhul, kuna enamasti ei tule selliseks sündmuseks oma tulekut registreerida.

Kliimaministeriumil välja töötatud keskkonnahoidlike sündmuste korraldamise juhend²¹ ning EAS'i ja KredExi ühendasutusel on kestliku sündmuse korraldamise soovitused²². Mõlemad dokumendid võimaldavad organisatsioonidel ürituse korraldamisel arvestada keskkonnaaspektidega ning seeläbi vähendada ürituste mõju. Mudelis tuleb sisestada andmed kalendriaastas korraldatud ürituste arvu kohta ning märkida, kui suur osa üritustest või sündmustest olid korraldatud kas Kliimaministeriumi juhendist või EASi ja KredExi ühendasutuse soovitustest lähtuvalt.

4.3.5.4 Vabatahtlik teenuse või toote kasutust väljendav andmetabel

Kuna avaliku sektori organisatsioonid on oma tegevusaladelt väga erinevad, on keskkonnajalajälje mudelisse loodud võimalus organisatsioonil ise kirjeldada soovi korral mõnda toodet või teenust, mida pakutakse või tarbitakse. See võimaldab soovitud toote või teenuse puhul samuti keskkonnamõju hinnata. Sellisel juhul tuleks organisatsioonil ise defineerida mida täpsemalt

¹⁷ <https://kliimaministerium.ee/elukeskkond-ringmajandus/ringmajandus/keskkonnahoidlikud-riigihanked>

¹⁸ <https://www.riigiteataja.ee/akt/102072021013>

¹⁹ <https://www.riigiteataja.ee/akt/121022023005>

²⁰ <https://toitumine.ee/wp-content/uploads/2018/05/Eesti-toitumis-ja-liikumissoovitused.pdf>

²¹ <https://kliimaministerium.ee/media/9111/download>

²² https://eas.ee/wp-content/uploads/2023/04/soovitused-kestliku-syndmuse-korraldamiseks_visitestonia-1.pdf

soovitakse mudelis mõõta. Mudelisse on loodud võimalus sisestada andmed kuude lõikes või aasta lõikes. Samuti on võimalik täita andmed kahes veerus, kus esimene veerg väljendab toote või teenuse kogust. Teine veerg väljendab ressursikasutust või keskkonnamõju vähendava tegevuse andmeid.

5. Tulemused

Selles peatükis käsitletakse mudelisse sisestatud andmete põhjal esitatavaid tulemusi.

5.1 Energiakasutus

Osoonikihti kahandavate ainete puhul kasutatakse mõõdikuna kliimaseadmetes kasutatavate ainete kogust kilogrammides.

Elektrienergia osas kuvatakse tulemusena tarbitud energia kogus (kWh), toodetud elektri kogus (kWh) ja oma toodetud elektrienergia osakaal kogu tarbimisest (%). Samuti kuvatakse taastuvelektri kogus (kWh) ja selle osakaal kogu tarbimisest (%). Lisaks kuvatakse elektrienergia tarbimise intensiivsus inimese kohta (kWh/in) ja pindala kohta (kWh/m²).

Soojusenergia puhul kuvatakse samad mõõdikud, mis elektrienergia puhul. Tarbitud soojusenergia (MWh), oma toodetud soojusenergia (MWh), toodetud soojusenergia osakaal kogu soojuse tarbimisest (%). Lisaks ka tarbitud soojusenergia taastuvatest allikatest (MWh) ning selle osakaal kogu tarbimisest (%). Samuti arvutatakse välja soojusenergia intensiivsus inimese (MWh/in) ja pindala kohta (MWh/m²).

5.2 Transport

Transpordi puhul kuvatakse mudeli tulemustes iga sõiduki kategooria kohta sõidukite läbisõit (km), keskmine läbisõit sõiduki kohta (km/sõiduk) ning keskkonnahoidlike kriteeriumitele vastavate sõidukite osakaal (%).

Lähetuste puhul kuvatakse mitu kilomeetrit iga liikumisvahendiga lähetuste jaoks läbiti ning kui palju selle käigus kasvuhoonegaase õhku paisati.

5.3 Elurikkus ja haljasalad

Elurikkuse ja maakasutuse puhul on mõjuallikad maakasutus ning väetiste ja taimekaitsevahendite kasutus.

Maakasutuse puhul kuvatakse hoonet ümbritseva kinnistu ja haljasala pindala (m²) ning haljasala osakaal kogu kinnistu pindalast (%). Mudel arvutab välja hoonete või muude läbilaskmatu materjaliga kaetud pinnase osakaal töötaja või hoone kasutaja kohta (m²/in). Lisaks kuvatakse regulaarselt niidetava haljasala pindala (m²) ning selle osakaal kogu haljasala pindalast (%).

Väetiste ja taimekaitsevahendite kasutuse osas kuvatakse hoonet ümbritseva haljasalal kasutatud väetiste ja taimekaitsevahendite kogus (l või kg).

5.4 Vee- ja ressursikasutus ning jäätmed

Olmevee tarbimise puhul kuvatakse tarbitud vee kogus (m³) ning arvutatakse välja tarbitud vee kogus inimese kohta (m³/in).

Kontoripaberi puhul kuvatakse soetatud paberi kogus (kg), ümbertöödeldud paberist toodetud paberi osakaal soetatud paberi kogusest (%). Samuti tarbitud paberi kogus (tk) ning mudel arvutab tarbitud paberi koguse inimese kohta (tk/in).

Kontorimööbli osas kuvatakse iga kontorimööbli tüübi (laud, tool, kapp, diivan, lamp) soetatud kogus ning arvutatakse välja korduvkasutusest ostetud mööbli osakaal iga kontorimööbli tüübi puhul.

IKT seadmete puhul kuvatakse andmed sarnaselt kontorimööblile iga seadme tüübi kohta (sülearvuti, lauaarvuti, monitor, telefon, klaviatuur või hiir, printer või skanner). Kuvatakse palju seadmeid on soetatud või renditud kokku (tk) ning kui paljud neist on soetatud korduvkasutusest või renditud (%).

Rõivaste osas kuvatakse iga rõiva tüübi kohta hangitud kogus (tk) ning korduvkasutatud või kestlikku standardi kohaselt sertifitseeritud materjalist toodetud rõivaste osakaal (%).

Puhastus- ja koristusvahendite puhul kuvatakse iga puhastus- ja koristusvahendi tüübi kohta soetatud kogus (kg või l) ning keskkonnahoidliku märgisega vahendite osakaal (%).

Kontoris tarbitavad toiduainete puhul kuvatakse iga toiduaine tüübi puhul soetatud kogus (kg või l) ning öko- või mahemärgisega toodete osakaal (%).

Jäätmete osas kuvatakse iga jäätmeliigi kohta tekkinud jäätmete kogus (kg) ning kui palju jäätmeid tekkis iga inimese kohta (kg/in). Samuti kuvatakse kui suure osa moodustasid ringlusesse võetud ehk liigiti kogutud jäätmed kõikidest jäätmetest (%).

Digitaalse jalajälje puhul kuvatakse aasta keskmine andmemahut erinevate teenuste lõikes ning organisatsiooni peale kokku (GB).

5.5 Teenused

Hangete puhul kuvatakse tulemustes hangete kogus (tk) ja rahaline mahut (EUR) ning kui suure osa moodustasid hangetest keskkonnahoidlike kriteeriumitega hanked mahult (%) ning rahaliselt (%).

Toitlustusteenuse puhul kuvatakse mudelis aastane toidukogus iga toiduaine grupi puhul (kg) ning samuti arvutatakse välja toidu osakaal inimese kohta (kg/in).

Ürituste osas kuvatakse aasta jooksul korraldatud ürituste või sündmuste arv (tk) ning kui suure osa moodustasid sellest keskkonnahoidlike sündmuste põhimõtteid järgides (%).